

Asia: VN/31665/2021

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston Suomen ohjelma 2021-2027

Lausunnonantajan lausunto

1. Ohjelman strategia

Ohjelman strategia pyrkii vastaamaan neljän haasteeseen: kalan kasvavaan kysyntään, alkutuotannon edellytysten turvaamiseen, uudistumisen ja innovaatioiden vauhdittamiseen sekä ympäristön ja kalakantojen tilan parantamiseen. Tunnistetut haasteet ovat Varsinais-Suomen liiton mielestä oikeat ja ajankohtaiset. Strategian kytkentä jo aiemmin hyväksytyyn Kotimaisen kalan kehittämisohjelmaan on relevanttia. Strategian tavoite on vastata varsin kiperiin haasteisiin tilanteessa, jossa samanaikaisesti kysyntä kasvaa, mutta itse toimiala on pitkään kärsinyt tunnistetuista ongelmista: kalastajien määrä on laskenut erityisesti rannikkoalueilla, uusien toimijoiden saanti alalle on ollut haasteellista, kannattavuuden kanssa on ollut ongelmia, toimintaympäristö on ollut jatkuvassa muutoksessa ja uusien vesiviljelylaitosten luvittaminen on epäselvää ja epävarmaa. jne. Ympäristö- ja ilmastotavoitteet asettavat niin ikään omia haasteitaan, kun yhtäältä on tarkoitus lisätä saalismääriä tai vesiviljelyn osalta kasvatusmääriä ja toisaalta olla mukana vesistöjen hyvän tilan saavuttamisessa; tämä erityisesti Saaristomeri -näkökulmasta.

Strategia on kaiken kaikkiaan asianmukaisesti laadittu ja siinä on hyvin kuvattu toimialaan liittyvät mahdollisuudet haasteet huomioiden. Strategian toteutus yhteistyössä kumppanuusperiaatteella läpi koko toimijakentän on havainnollistettu hyvin. Strategian jatkuva arviointi, seuranta ja ennakointi edellyttävät tehokasta ja ammattitaitoista viranomaistyötä.

2. Kaupallinen kalastus ja kalavarojen tilan parantaminen sekä kalastuksen valvonta ja tiedonkeruu (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Kaupalliseen kalastukseen liittyen ohjelma sisältää hyviä huomioita, jotka on koottu SWOT-analyysiin. Kalan kysynnän kasvaminen ja hyvä imago on noteerattu positiivisena asiana, samoin kalan käyttö ja kalastus ilmastohaasteen yhtenä ratkaisuna. Käytännön kalataloutta varjostaa kuitenkin huoli vesistöjen tilasta; puhtaat vesistöt ovat kalatalouden ehdoton edellytys. Tiedonkeruulla ja valvonnalla on keskeinen rooli vesistöjen ja kalakantojen tilan seurannan näkökulmasta, kuten ohjelmassa todetaan. Ammattikalastuksen kannattavuus ja kalatuotteiden arvonlisäys on nostettu

ohjelmassa hyvin esiin erillistavoitteina. Silakan käyttöä ravintona tulee ehdottomasti lisätä nykyisen rehukäytön rinnalla. Vajaasti hyödynnettyjen kalalajien lisääntynyt käyttö ihmisravintona on myös merkittävä ympäristöteko. Ohjelma tarjoaa hyviä rahoitusinstrumentteja sekä kalatalouden uudistamiseen että uusien yrittäjien saamiseksi alalle. Esim. tuki kalastus-alustien moottorien vaihtoon energiatehokkuuden lisäämiseksi ja kannattavuuden parantamiseksi vaikuttaa hyvältä toimintamallilta myös ympäristönäkökulmasta. Varsinais-Suomen alueelta voidaan mainita myös hyvänä esimerkkinä Uudenkaupungin ja Metsähallituksen sekä Luonnonvarakeskuksen yhteistyö, jonka tavoitteena on luvittaa valmiita vesiviljelysijainteja sijainninhajausuunnitelman mukaisille hyvillä alueilla. Myös Varsinais-Suomen vaihemaakuntakaavassa on tunnustettu parhaat vesiviljelyn kehittämiseen soveltuvat alueet, eli tarvetta ja valmiutta konkreettisille toteutushankkeille on. Hylkeen ja merimetson aiheuttamiin haittoihin on ohjelman kautta luvassa korvausta, mikä voidaan todeta positiivisena asiana.

3. Kestävä vesiviljely sekä jalostus ja kauppa (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Vesiviljely tulee tunnistaa aiempaa konkreettisemmin osana koko ruokaketjua. Todettu asia on se, että ruuantuotanto aiheuttaa lähes aina joko hajakuormitusta tai pistekuormitusta ympäristöön. Kottimaisen ruuantuotannon monipuolistamisen ja lisäämisen sekä huoltovarmuuden turvaamisen näkökulmasta tulisi strategiassa nykyistä konkreettisemmin tuoda esille se, että vuoropuhelua maa- ja metsätalous- sekä ympäristöministeriön välillä tarvitaan, jotta ruuantuotannon ja sen ympäristövaikutusten huomiointi saadaan yhteensovitettua ja sitä kautta kehitettyä alaa kestävästi ja pitkäjänteisesti.

4. Kalatalouden paikallinen kehittäminen (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Kalatalouden paikallisessa kehittämisessä tärkeä rooli on kalataloustoimintaryhmillä, ns. kalaleadereillä. Ryhmät täydentävät ohjelman puitteissa tehtävää työtä omalla panoksellaan, josta alasta tiedottaminen on yksi tärkeimmistä toimintamuodoista pienimuotoisen rahoitustoiminnan ohella. Kalatalousohjelmassa mainitaan alan imagon parantamisen tavoite ja tässä työssä toimintaryhmillä on erinomainen tilaisuus osoittaa vaikuttavuuttaan; kalatalouden tiedotustyötä on kokeemuksen perusteella leimannut negatiivinen uutisointi. Kalaleaderien avulla on mahdollisuus viestiä alasta positiivisesti eteenpäin ja sitä kautta myötävaikuttaa myös uusien yrittäjien tulon alalle. Toimintaryhmät toimivat kumppanuushengessä yli sektori- ja aluerajojen ja niiden kautta pystytään rahoittamaan myös kalatalouden kannalta oleellisia vesistö- ja ympäristöhankkeita. Näissä voidaan samalla huomioida kalatalousryhmien vahva kytkös Leader-ryhmiin ja maaseutuohjelmaan. Varsinais-Suomen liitto pitää paikallisen kehittämisen roolia tärkeänä osana kalatalousohjelmaa ja esittää, että kalataloustoimintaryhmille myönnetään riittävä perusrahoitus, jotta hyvät toimintaedellytykset turvattaisiin niille ja taattaisiin toiminnalle siten vaikuttavuutta.

5. Meripolitiikka (SWOT, valinnat, perustelut, rahoitettavien toimien kuvaus ja rahoitusehdotus)

Meripolitiikan osalta Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastoasetuksen rahoitusmahdollisuudet rajautuvat meriosaamiseen, merialueen valvontaan liittyvään yhteiseen tietojenvaihtoympäristön kehittämiseen ja yhteistyöhön rannikkovartiostotoiminnoissa. Tämän vuoksi ohjelman meripolitiikan kokonaisuutta tarkastellaan ainoastaan näistä näkökulmista.

Meriosaaminen ja merialueiden valvonta pohjautuvat ohjelmassa vahvasti meritiedon lisäämiseen. Itämeren tilan kohentamisen osalta on tunnistettava se, että Saaristomeren valuma-alueen maata-louskuormitus on Suomen ainoa jäljellä oleva kohde HELCOMin Itämeren suurimpien kuormittajien hot spot -listalla. Meritiedon korkea taso luo pohjan meriympäristön parantamiselle, merialuesuunnitelulle, meren suojelulle sekä merialueiden kestäväälle käytölle ja laajemmin kestäväälle siniselle ta-loudelle ja siihen liittyväälle yritystoiminnalle.

Rannikkovartiostotoiminnan osalta on hyvä, että rahoitettaviin toimiin on sisällytetty osallistumista rannikkovartiostotoimintoihin liittyvään eurooppalaiseen rannikkovartiostotoimintojen suorituskyky-jen kehittämistyöhön ja operatiiviseen toimintaan.

6. Muu palaute

-

Heinonen Sami
Varsinais-Suomen liitto